

Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie

Príloha

Vzdelávacie štandardy

Vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra

Vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Vzdelávacie štandardy slovenského jazyka a literatúry sú členené podľa **piatich komponentov vyučovacieho predmetu**: komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, recepcia vecných textov a recepcia umeleckých textov. Keďže komponenty sa týkajú rôznych aspektov komplexného procesu komunikácie v prvom jazyku, hranice medzi nimi nie sú ostré, naopak, medzi komponentmi jestvuje viacero prienikov. Z tohto dôvodu nie je možné vyhnúť sa prelínaniu výkonových a obsahových štandardov naprieč komponentmi aj v ich vnútri. Rozdiel je však v tom, do akej miery a na aký účel sa podobné spôsobilosti žiaka a podobné obsahy v jednotlivých komponentoch vymedzujú.

Výkonový štandard, členený podľa piatich predmetových komponentov, zahŕňa spôsobilosti v oblasti slovenského jazyka a literatúry, ktorých nadobudnutie je dôležité pre komunikačný, gramotnostný, kultúrny a osobnostný rozvoj žiaka. Obsahový štandard sa člení podľa obsahových celkov, ktoré sú pri dosahovaní spôsobilostí žiaka v jednotlivých komponentoch dôležité. Členenie na obsahové celky je podobné vo všetkých troch vzdelávacích cykloch a uplatňuje sa pri ňom princíp špirálovitej postupnosti učiva. Poradie a obsahová náplň jednotlivých celkov neznamena, že sa im treba na vyučovaní venovať zaradom. Na rozvíjanie danej komunikačnej spôsobilosti žiaka, teda dosahovanie výkonového štandardu, slúžia obsahy súbežne z viacerých celkov, ktoré sa vyberajú a kombinujú podľa cieľa vyučovacej jednotky. Dôležité je, aby sa obsah spájal s konkrétnou komunikačnou činnosťou žiaka a aby prispieval k postupnému dosahovaniu výkonu.

Jazykové učivo ako opora získavania komunikačných spôsobilostí je zaradené v štyroch predmetových komponentoch do obsahového celku *Komunikačné prostriedky a pravidlá*. V komponente recepcia umeleckých textov sa pracuje s estetickou funkciou jazykových prostriedkov. Komunikačné prostriedky zahŕňajú jazykové prostriedky (fonetické, morfológické, lexikálne, slovotvorné, syntaktické), poprijazykové prostriedky (zvukové a pohybové) a mimojazykové prostriedky. Komunikačné pravidlá zahŕňajú pravidlá spisovnej výslovnosti a pravopisné pravidlá.

V obsahovom štandarde sa vyskytujú pojmy zvýraznené **tučným písmom** (boldom). Ide o také pojmy, ktoré si žiak osvojuje tak, aby rozumel ich významu, vedel ich primerane veku a potenciálu vysvetliť a používal ich správne v kontexte učiva. Požadovanú úroveň zvládnutia týchto pojmov špecifikuje výkonový štandard. Pre pojmy označené boldom platí, že sa neočakáva výlučne reprodukcia formálnych definícií, ale ich funkčné porozumenie a používanie.

Členenie vyučovacieho predmetu na komponenty a dôraz na ich úzke prepojenie nahrádza doterajšie členenie predmetu na tri zložky (jazyk, komunikácia a sloh, literárna výchova). Organizácia vyučovania slovenského jazyka a literatúry závisí od veku žiakov, od výchovno-vzdelávacieho cieľa, od obsahu vyučovacej jednotky a od ďalších podmienok výchovno-vzdelávacieho prostredia.

Vzdelávacie štandardy predmetu slovenský jazyk a literatúra umožňujú využívanie nástrojov AI ako súčasť vyučovania. Tieto nástroje sa uplatňujú ako podporný prostriedok rozvíjania jazykových, interpretačných a tvorivých kompetencií žiaka. Ich používanie pri napĺňaní štandardov je viazané na vlastné kognitívne a komunikačné úsilie žiaka a na jeho osobnú zodpovednosť za výsledok práce. Súčasťou využívania nástrojov AI je kritické posudzovanie spoľahlivosti výstupov, uvedomovanie si možností a obmedzení technológie a dodržiavanie etických pravidiel používania.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra pre 1. cyklus

Hlavným cieľom 1. cyklu je vytvárať základy čitateľskej a pisateľskej gramotnosti v nadväznosti na predchádzajúce skúsenosti žiaka. Zámerom je pomocou všetkých dostupných prostriedkov utvárať čitateľské a pisateľské návyky žiaka a formovať ho ako čitateľa a pisateľa.

Ciele vzdelávania pre 1. cyklus

1. Viesť jednoduchý dialóg primerane situácii a komunikačnému partnerovi.
2. Vyjadriť myšlienky, predstavy a emócie v hovorenom texte.
3. Vyjadriť myšlienky, predstavy a emócie v písanom a v obrazovo-písanom texte.
4. Počúvať a čítať primerané vecné texty.
5. Orientovať sa v nesúvislých a obrazovo-písaných textoch.
6. Počúvať a čítať primerané umelecké texty.
7. Identifikovať v texte explicitné informácie a vyvodiť z textu základné implicitné informácie.
8. Sledovať vlastné porozumenie textu.
9. Použiť pri porozumení a tvorení textu primerané jazykové znalosti a osvojené pravopisné pravidlá.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- Nadviazať kontakt s komunikačným partnerom.
- Podakovať a ospravedlniť sa adresátovi v komunikačnej situácii.
- Sformulovať vety s rozličným komunikačným zámerom.
- Požiadat' o informáciu a na požiadanie informáciu poskytnúť.
- Reagovať na repliky partnera v dialógu.
- Klást' vecné otázky v dialógu.
- Vyjadriť svoje potreby, pocity a názory jazykovo a sociálne primeraným spôsobom.
- Uplatniť v dialógu vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti

- rozlišovanie a správne používanie **pozdravov, predstavenia sa, oslovenia, tykania/ vykania** vo verejnom a v súkromnom komunikačnom prostredí;
- formulovanie ústneho **poďakovania** a **ospravedlnenia**.

Komunikačné zámery a ich vyjadrenie

- formulovanie **zistovacích** a **doplňovacích otázok**;
- formulovanie **oznámnia, prosby, priania, súhlasu, nesúhlasu a námietky**, porovnávanie rôznych spôsobov ich vyjadrenia;
- formulovanie jednoduchého zdôvodnenia javu alebo vlastného konania;
- formulovanie vlastných potrieb a prežívaných pocitov primeraným spôsobom;
- presnosť a pravdivosť vyjadrenia pri požiadaní o informáciu a pri poskytnutí informácie.

Dialóg

- tvorenie jednoduchého dialógu v dvojici: kladenie otázok a formulovanie odpovedí, pravidelné striedanie replík oboch komunikačných partnerov;
- pozorné počúvanie komunikačného partnera;
- priamy **dialóg** a telefonický **dialóg**;
- tvorenie dialógu v dvojiciach alebo v skupinách pri riešení úloh;

- vysvetlenie na jednoduchom príklade rozdielov medzi rozhovorom s človekom a interakciou s AI.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom tém dialógu;
- formulovanie **oznamovacích, opytovacích, rozkazovacích, zvolacích a želacích viet**;
- uplatňovanie a rozlišovanie **melódie** viet podľa komunikačného zámeru;
- funkčné používanie pohybových prostriedkov počas dialógu: mimika, gestá, očný kontakt;
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti: kvantita, výslovnosť dvojhlások, slovný prízvuk, spodobovanie a splývavá výslovnosť.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- Zhromaždiť jazykový materiál k téme hovoreného textu.
- Sformulovať jednoduchú ústnu informáciu.
- Vytvoriť ústne rozprávanie.
- Povedať hlavné znaky pozorovanej činnosti a pozorovaného objektu.
- Predniesť jednoduchý príležitostný prejav.
- Upraviť obsahovú a jazykovú stránku hovoreného textu.
- Sformulovať otázky k hovorenému textu.
- Uplatniť pri hovorení vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného textu

- výber **témy** hovoreného textu pomocou učiteľa alebo samostatne;
- zhromaždenie slovnej zásoby k téme;
- zhromaždenie základných **informácií** k téme;
- rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru hovoreného textu: **informovať, vyrozprávať, opísať**;
- využitie obrázkovej a slovnej **osnovy** pri **členení** hovoreného **textu**;
- artikulačné a výslovnostné cvičenia, cvičenia na moduláciu hlasu a na vhodné používanie mimiky a gest;

- **prednes** hovoreného textu v prostredí triedy.

Reflexia hovoreného/počúvaného textu

- úprava nepresností a nejasností v ústnom vyjadrení pomocou učiteľa a spolužiakov;
- pozorné počúvanie ústneho vyjadrenia spolužiakov a iných hovoriacich;
- kladenie otázok k obsahu ústneho vyjadrenia;
- formulovanie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- vyjadrenie **klúčových informácií** v hovorenom texte **odkazu, oznamu a správy**;
- jednoduché ústne **rozprávanie** o prežitej udalosti a rozprávanie o plánovanej udalosti;
- ústne vyrozprávanie skutočného príbehu a vymysleného príbehu;
- uplatnenie **časovej postupnosti** v ústnom rozprávaní;
- uplatnenie postupnosti činností pri ústnom **opise pracovného postupu**;
- ústne pomenovanie hlavných znakov opisovaného objektu;
- príprava a prednes ústneho **pozvania, privítania, rozlúčenia, blahoželania a tradičného vinša** s rešpektom k rôznym zvyklostiam.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrenie myšlienok vo **vetách** a v **jednoduchých súvetiach**;
- použitie viet s rôznymi komunikačnými zámermi;
- použitie vhodnej slovnej zásoby v hovorenom texte: významové okruhy slov, **slovtvorne príbuzné slová, slová s podobným a opačným významom, nadradené a podradené slová**;
- vyjadrenie vzťahu k pomenúvaným javom **citovo zafarbenými slovami, prirovnaniami**, jednoduchými frazémami a ďalšími obraznými pomenovaniami;
- uplatnenie **melódie**, významovej **pauzy** a **tempa** podľa obsahu a komunikačného zámeru textu;
- uplatnenie pravidiel spisovnej výslovnosti: kvantita, výslovnosť **dvojhlasok, slovný prízvuk**, spodobovanie a splývavá výslovnosť;
- pozorovanie rozdielov medzi spisovnou výslovnosťou a bežnou výslovnosťou v danom regióne alebo v miestnom nárečí.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Písať všetky písmená slovenskej abecedy automatizovane a čitateľne.

Vytvoriť písaný a obrazovo-písaný text na blízku tému.

Zhromaždiť jazykový materiál k téme písaného textu.

Napísať jednoduchý informačný text.

Vytvoriť písomné rozprávanie.

Zapísať hlavné znaky pozorovanej činnosti a pozorovaného objektu.

Upraviť obsahovú a jazykovú stránku napísaného textu.

Uplatniť pri písaní vhodné jazykové prostriedky a osvojené pravopisné pravidlá.

Obsahový štandard

Elementárne písanie

- predpisateľská a percepčno-motorická príprava na písanie;
- sluchové identifikovanie a rozlišovanie zvukov, slov, slabík, hlások;
- poznávanie písmen a vzťahu **hlásky a písmena**;
- písanie **písmen slovenskej abecedy**;
- písanie slov, odpis písaného textu, prepis tlačeného **textu**, písanie podľa diktovania;
- písomné vyjadrovanie vlastných myšlienok.

Proces tvorenia textu

- výber **témy** písaného textu pomocou učiteľa alebo samostatne;
- zhromaždenie slovnej zásoby k téme;
- zhromaždenie základných **informácií** k téme;
- rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru písaného textu: **informovať, vyrozprávať, opísať**, voľne písomne vyjadriť;
- využitie obrázkovej a slovnej **osnovy** pri **členení** písaného **textu**;
- tvorenie konceptu textu;
- úprava konceptu textu pomocou učiteľa a kontrolných otázok;
- prezentovanie vlastného písaného textu v prostredí triedy.

Žánre písaného textu

- vyjadrenie **klúčových informácií** v písanom texte **odkazu, oznamu a správy**;
- vytvorenie jednoduchého nesúvislého textu **zoznamu**;
- vytvorenie obrazovo-písaného textu **pozvánky a pohľadnice**;
- jednoduché písomné **rozprávanie** o prežitej udalosti a rozprávanie o plánovanej udalosti;
- písomné vyrozprávanie skutočného príbehu a vymysleného príbehu;
- uplatnenie **časovej postupnosti** v písomnom rozprávaní;
- uplatnenie postupnosti činností pri **opise pracovného postupu**;
- písomné zaznamenanie hlavných znakov opisovaného objektu;
- jednoduché techniky tvorivého písania.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrenie myšlienok vo **vetách** a v **jednoduchých súvetiach**;
- použitie viet s rôznymi komunikačnými zámermi;
- použitie základných prostriedkov nadväzovania viet v písanom texte: opakovanie slova, nahradenie slova zámenom, opakovanie rovnakého tvaru slovesa;
- použitie vhodnej slovnej zásoby v písanom texte: významové okruhy slov, **slovotvorne príbuzné slová, slová s podobným a opačným významom, nadradené a podradené slová**;
- vyjadrenie vzťahu k pomenúvaným javom **citovo zafarbenými slovami, prirovnaniami, jednoduchými frazémami** a ďalšími obraznými pomenovaniami.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- pravopis podľa výslovnosti: **rozlišovacie znamienka**; delenie hlások na **krátke a dlhé samohlásky, dvojhlásky a tvrdé a mäkké spoluhlásky** ako východisko uplatňovania pravopisu podľa výslovnosti, pravopis i/í po mäkkých spoluhláskach, y/ý po tvrdých spoluhláskach, slabičný pravopis, pravopis dvojhlások, pravopis ä, dvojzložkové písmená, pravopis slabík so slabikotvornými spoluhláskami;
- pravopis podľa významu: písanie veľkého písmena na začiatku vety, rozlišovanie pravopisu všeobecných podstatných mien a vlastných mien: mená osôb, zvierat, miestne zemepisné názvy;
- pravopis podľa pôvodu: písanie i/y, í/ý po **obojakých písmenách** v koreňoch domácich slov, pravopis frekventovaných prevzatých slov;
- pravopis podľa jednotného tvaru: jednotné písanie i/í v tvaroch slovesa, jednotné písanie i/í v tvaroch minulého času, jednotné písanie prípon pri zdobnených, zveličených alebo citovo zafarbených slovách;

- pravopis interpunkčných znamienok: **interpunkčné znamienka** na konci vety, použitie spojovníka pri delení slov na konci riadka, písanie **čiarky** v jednoduchej vete.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vypočúť si a prečítať primerane náročný vecný text.

Identifikovať explicitné informácie v počúvanom a v čítanom vecnom texte.

Vyvodiť základné implicitné informácie z počúvaného a z čítaného vecného textu.

Orientovať sa v nesúvislom a obrazovo-písanom vecnom texte.

Klástť otázky k obsahu vecného textu.

Klástť otázky k vlastnému porozumeniu vecného textu.

Zhrnúť kľúčové informácie z vecného textu.

Rozlíšiť základné druhy vecného textu.

Použiť pri porozumení vecného textu znalosti slovnej zásoby, lexikálnych vzťahov a vetných celkov.

Obsahový štandard

Elementárne čítanie

- sluchové identifikovanie a rozlišovanie zvukov, slov, slabík, hlások;
- poznávanie písmen a vzťahu **hlásky a písmena**;
- čítanie **slabík, slov, viet** a krátkych **textov** s postupne sa zvyšujúcou náročnosťou;
- oprava vlastných chýb pri čítaní;
- uplatňovanie splývavej výslovnosti, významovej pauzy, melódie a tempa reči pri hlasnom čítaní;
- ovládanie **abecedy** a jej využitie pri orientácii v abecedných zoznamoch.

Porozumenie textu

- vytváranie predstáv o **obsahu textu** na základe obrazového materiálu alebo **nadpisu**;
- identifikovanie **kľúčových slov** v texte a ich jednoduché zaznamenanie;
- porozumenie doslovných informácií v texte;
- vyvodenie významu slov a slovných spojení, súvislostí medzi slovami a vetami v texte;

- vyvodenie súvislostí medzi informáciami z textu a doterajšími znalosťami a skúsenosťami žiaka;
- tvorenie otázok k doslovným a k vyvodeným informáciám z textu;
- porozumenie členenia textu na **úvod, jadro, záver** a na **odseky**;
- ústne reprodukovanie obsahu textu;
- stručné zhrnutie získaných informácií
- porovnávanie jednoduchej informácie z AI s inými overenými zdrojmi ako sú detské encyklopédie a edukačné publikácie.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- pozorovanie učiteľovho premýšľania pri čítaní, komentovania porozumenia alebo neporozumenia;
- formulovanie otázok k vlastnému porozumeniu textu;
- premýšľanie o príčine nedostatočného porozumenia;
- naznačovanie riešenia nedostatočného porozumenia textu a nepresností pri čítaní samostatne a s pomocou;
- posúdenie správnosti vlastnej odpovede na otázky k porozumeniu textu.

Žánre vecného textu

- vyhľadávanie kľúčových informácií v počúvanom a v čítanom texte **oznamu, správy** a populárno-náučného článku;
- porozumenie **časovej postupnosti** a konania postáv pri počúvaní a čítaní **rozprávania** o prežitej udalosti a rozprávania o plánovanej udalosti;
- porozumenie časovej postupnosti a konania postáv pri počúvaní a čítaní skutočného a vymysleného príbehu;
- porozumenie postupnosti činností v obrazovo-písanom alebo obrazovo-hovorenom **opise pracovného postupu**;
- identifikovanie hlavných znakov opísaného objektu v počúvanom a v čítanom texte;
- orientácia v jednoduchých nesúvislých textoch: **zoznam, rozvrh, plán, tabuľka**;
- vyvodenie informácie z jednoduchého nesúvislého textu tvoreného vlastným menom;
- porozumenie jednoduchým obrazovo-písaným alebo obrazovo-hovoreným textom: jednoduché schémy, **piktogramy**, obrazové **encyklopédie**, edukačné videá;
- identifikovanie **reklamy** v médiách a rozhovor o jej účinku.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- pozorovanie základných prostriedkov nadväzovania viet v texte: opakovanie slova, nahradenie slova zámenom, opakovanie rovnakého tvaru slovesa, slovotvorne príbuzné slová;
- pozorovanie jazykového vyjadrenia komunikačného zámeru vety;
- vyvodzovanie významov slov z textu: neznáme slová, **viacvýznamové slová**, **citovo zafarbené slová**, frazeologické **prirovnania** a iné jednoduché frazémy;
- pozorovanie lexikálnych vzťahov v texte: **slová s podobným a s opačným významom**, **nadradené a podradené slová**;
- pozorovanie **slovotvorne príbuzných slov** v texte;
- úvod do poznávania **slovných druhov**: vytvorenie prvotnej predstavy o význame a využití slovných druhov v texte;
- pojem **časovanie** a tvary **slovesa** v jednotlivých **osobách** prítomného času, rozlišovanie tvarov slovesa v texte;
- rozlišovanie **všeobecných podstatných mien** a **vlastných mien**: základné významové skupiny vlastných mien: mená osôb, zvierat, miestne zemepisné názvy;
- oboznamovanie s významom **vlastných mien** v texte.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vypočuť si a prečítať primerane náročný umelecký text.

Klástť otázky k obsahu počúvaného alebo čítaného umeleckého textu.

Identifikovať explicitné informácie v počúvanom a v čítanom umeleckom texte.

Vyvodiť základné implicitné informácie z počúvaného a z čítaného umeleckého textu.

Vyjadriť svoje pocity, myšlienky a zážitky z počúvaného, čítaného umeleckého textu a z ilustrácií.

Podeliť sa o zážitok z individuálnej recepcie umeleckého textu v komunikačnej situácii.

Klástť otázky k vlastnému porozumeniu umeleckého textu.

Predniesť naspamäť umelecký text primeraný veku.

Vyrozprávať svoje zážitky z návštevy divadelného alebo filmového predstavenia a z počúvania rozhlasového vysielania.

Dramatizovať s pomocou učiteľa vhodné umelecké texty.

Vyhľadávať texty na čítanie podľa svojho záujmu a účelu čítania samostatne alebo s pomocou iných.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- vytváranie predstáv o obsahu umeleckého textu na základe ilustrácie alebo **nadpisu**;
- identifikovanie slov a viet a ich významu v počúvanom a v čítanom umeleckom texte;
- predvídanie z počutého a prečítaného umeleckého textu a z ilustrácie;
- identifikovanie stavebných prvkov umeleckého textu: **názov, strofa, rým, verš, odsek**.
- odlíšenie **textu** od **ilustrácie**;
- domýšľanie jednoduchého príbehu podľa ilustrácie a čítanie ilustrácie;
- prerozprávanie obsahu čítaného a počúvaného umeleckého textu s pomocou;
- vyvodenie významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu: prirovnania, frazémy, emocionálne slová;
- kladenie otázok k doslovným aj vyvodeným informáciám z počúvaného alebo čítaného umeleckého textu;
- porozumenie tomu, akú úlohu zohráva pri tvorení textu **autor: spisovateľ, ilustrátor**.

Čítanie pre zážitok

- sprostredkovanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z umeleckého textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom;
- rozpoznanie a identifikácia **literárnych postáv**, ich charakteru, vlastností, opis prostredia, situácie, a to s pomocou ilustrácie aj bez nej;
- porovnávanie správania a konania postáv s vlastným správaním, zážitkami a životnými skúsenosťami;
- vyjadrovanie postoja k prečítanému a k počutému textu, k literárnym hrdinom a hrdinkám, k zobrazenej téme;
- vnímanie a porozumenie emóciám a pocitom literárnych postáv v čítanom a počúvanom umeleckom texte;
- stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej dramatiky pod vedením učiteľa;
- spoznávanie vybraných tém v dielach slovenských a svetových autorov a v ľudovej slovesnej tvorbe;
- získavanie osobného čitateľského zážitku cez rôzne formy spracovania textu v **knihách**

a **časopisoch**: bájka, rozprávka, riekanka, báseň, ľudová pieseň, povesť, obrázkový príbeh;

- získavanie umeleckého zážitku cez divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel návštevou divadelného a filmového predstavenia: bábková hra, rozprávková hra, filmová rozprávka.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- vytváranie čitateľského portfólia: vedenie jednoduchých záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch, a to s pomocou učiteľa alebo samostatne;
- formulovanie vlastných preferencií textov na čítanie podľa témy alebo účelu;
- rozširovanie čitateľského teritória vyhľadávaním a výberom rôznorodých textov, tém a žánrov;
- objavovanie nových umeleckých textov a čitateľských výziev na rozvoj čitateľských zručností;
- spoznávanie a využívanie dostupných **knižníc**: triedna knižnica, školská knižnica, mestská/obecná knižnica;
- spoznávanie čitateľských skúseností a literárnych znalostí v rodine a blízkom okolí.

Metakognitívne procesy pri recepcii umeleckého textu

- monitorovanie kvality vlastného čítania a vyhľadanie možných zdrojov pomoci, ak nemá istotu, či text správne číta;
- monitorovanie porozumenia alebo neporozumenia obsahu a významu umeleckého textu alebo jeho časti;
- plánovanie krokov na zlepšenie čítania, porozumenia textu a rozvoj čitateľskej samostatnosti;
- formulovanie otázok k porozumeniu umeleckého textu, riešenie úloh k textu;
- vyjadrenie významu a potreby čítania umeleckých textov a hodnotenie vlastných pokrokov v čítaní.

Tematické okruhy a textová realizácia

- tematické okruhy pre 1. cyklus: domov, rodina, medziľudské vzťahy a porozumenie, záľuby, zdravie, príroda okolo nás, moje mesto/obec, zvyky, miestne tradície a kultúra;
- čítanie, počúvanie a sledovanie rôznych typov textov a rôznych lyrických, epických a dramatických žánrov slovenskej a svetovej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov: riekanka, hádanka, ľudová pieseň, báseň, bájka, rozprávka, povesť, bábková hra, obrázkový príbeh, komiks.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra pre 2. cyklus

Hlavným cieľom 2. cyklu je rozvíjať gramotnosť v prepojení s obsahmi ostatných vzdelávacích oblastí a s dôrazom na mnohoraké využívanie čítania a písania v rôznych kontextoch. Súčasťou rozvíjania gramotnosti je osvojovanie stratégií práce s textom a nadobúdanie skúseností s vlastným premýšľaním o procese čítania a písania. Dôležité je aj rozvíjanie schopnosti rozlišovať medzi faktami a domnienkami, formulovať vlastný názor a podopierať ho argumentmi.

Ciele vzdelávania pre 2. cyklus

1. Viest' dialóg v súkromnom a verejnom prostredí vecne a sociálne primeraným spôsobom.
2. Pripraviť a predniesť hovorený prejav primeraný prostrediu a komunikačnému zámeru.
3. Vytvoriť písaný a obrazovo-písaný text na vyjadrenie rôznych komunikačných zámerov.
4. Aktívne počúvať a samostatne čítať primerané vecné texty.
5. Orientovať sa v nesúvislých, obrazovo-písaných a digitálnych textoch.
6. Počúvať a čítať primerané umelecké texty, interpretovať ich významy a obraznosť.
7. Identifikovať v texte explicitné informácie, vyvodit' základné a prehlbujúce implicitné informácie.
8. Použiť základné stratégie porozumenia a tvorenia textu.
9. Použiť pri porozumení a tvorení textu znalosti jazykových prostriedkov a osvojené pravopisné pravidlá.
10. Rešpektovať viacjazyčné prostredie a podporovať spolužiakov s odlišným materinským jazykom.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Komunikovať s rešpektom so spolužiakmi z viacjazyčného prostredia.

Viest' dialóg primerane téme, adresátovi a komunikačnému prostrediu.

Vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy s použitím argumentov.

Rešpektovať názor komunikačného partnera.

Sformulovať vety s rozličným komunikačným zámerom sociálne primeraným spôsobom.

Uprednostňovať medziľudskú komunikáciu pred komunikáciou s AI v situáciách, kde je dôležité porozumenie a spolupráca.

Komunikovať uvedomelo a zodpovedne v online prostredí.

Používať základné žánre korešpondencie.

Uplatniť v dialógu situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti a viacjazyčnosť

- získavanie informácií o iných jazykoch, najmä o inom **materinskom jazyku** spolužiakov;
- porovnávanie komunikačných zvyklostí v slovenčine a v inom jazyku;
- vedenie dialógov o **viacjazyčnosti**.

Dialogická komunikácia a kooperácia

- stavba dialógu: nadviazanie kontaktu, striedanie replík, ukončenie kontaktu;
- pravidlá vedenia dialógu: aktívne počúvanie komunikačného partnera, vecné a jazykovo primerané reagovanie na jeho repliky, neprerušovanie komunikačného partnera, povzbudenie, pochválenie a ocenenie komunikačného partnera, uplatňovanie pravidiel zdvorilosti;
- používanie jednoduchých **argumentov** na podporu názoru, rozlišovanie medzi **faktami** a **domnienkami**;
- rozpoznávanie jednoduchých stereotypov v komunikácii;
- rozlišovanie priameho a sprostredkovaného **dialógu** v súkromnom a vo verejnom prostredí;
- uplatňovanie princípov komunikácie v internetovom prostredí.

Korešpondencia

- porovnávanie rukou písanej a elektronickej korešpondencie v bežnej komunikácii;
- písanie základných žánrov korešpondencie: **list**, jednoduchá elektronická správa.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- Rozširovanie **slovnej zásoby** prostredníctvom tém dialógu;
- použitie vetných a súvetných celkov pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov;
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti v nadväznosti na 1. cyklus: splývavá výslovnosť, výslovnosť predložkových spojení, výslovnosť spoluhlásky – v;
- uplatňovanie vetnej melódie, dôrazu, prízvuku, mimiky a gest pri vedení dialógu;

- uplatňovanie osvojených pravopisných pravidiel v rukou písanej a v elektronickej korešpondencii.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- Zhromaždiť jazykový materiál na tvorenie hovoreného textu.
- Sformulovať ústnu informáciu určenú pre verejné prostredie.
- Vytvoriť rôzne typy ústneho rozprávania.
- Ústne sformulovať jednoduchý opis pracovného postupu.
- Ústne sformulovať jednoduchý opis pozorovaného objektu.
- Ústne zdôvodniť názor na aktuálnu tému.
- Pripraviť a predniesť jednoduchý rečnícky prejav.
- Upraviť obsahovú a jazykovú stránku hovoreného textu a jeho prednes.
- Sformulovať otázky k obsahu, jazyku a k prednesu hovoreného textu.
- Uplatniť v hovorenom texte situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného textu

- výber témy hovoreného textu podľa komunikačného zámeru a adresáta;
- zhromaždenie informácií k zvolenej téme z viacerých zdrojov vrátane digitálnych zdrojov a AI;
- usporiadanie informácií a samostatné vytvorenie písomnej **osnovy** textu;
- súvislé rozvíjanie témy hovoreného textu podľa **komunikačného zámeru**: informovať, vyrozprávať, opísať, zdôvodniť, zaujať;
- výslovnosť, modulácia hlasu a situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov;
- **prednes** hovoreného textu v prostredí triedy alebo školy.

Reflexia hovoreného/počúvaného textu

- úprava hovoreného textu pomocou kontrolných otázok k obsahu, členeniu a použitému komunikačným prostriedkom;
- využitie jednoduchých grafických nástrojov na vylepšenie textu;

- kladenie otázok k obsahu a k jazyku hovoreného textu;
- formulovanie a zdôvodnenie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- vytvorenie ústneho **oznamu**, ústnej **správy** a jednoduchej **odbornej informácie** pre verejné prostredie;
- ústne **rozprávanie** o prežitej udalosti, o plánovaní udalosti a objasňovanie udalosti;
- ústne vyrozprávanie skutočného a vymysleného **príbehu so zápletkou** a jej riešením;
- vytvorenie jednoduchého ústneho **opisu pracovného postupu** aj s využitím obrazového materiálu;
- vytvorenie ústneho **opisu** predmetu, osoby, živočícha a prostredia na základe priameho pozorovania;
- ústne vyjadrenie názoru na aktuálnu tému a jeho zdôvodnenie pomocou jednoduchých **argumentov**;
- príprava a prednes jednoduchého **rečnickeho prejavu** s informačnou funkciou: **pozvanie** na školské/záujmové podujatie a sprevádzanie návštevy po škole, obci.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použitie vetných a súvetných celkov pri rozvíjaní témy s rôznymi komunikačnými zámermi;
- použitie vhodnej **slovnej zásoby** a uplatnenie lexikálnych vzťahov podľa témy a komunikačného zámeru hovoreného textu s oporou o tlačené aj elektronické jazykové **slovníky**;
- porovnanie a odlíšenie **spisovných** a **slangových slov** aj s oporou o jazykové slovníky;
- porovnanie a odlíšenie spisovných a **nepisovných** tvarov slov;
- kultivovanie zvukovej a pohybovej stránky pri prednese hovoreného textu: klesavá a stúpavá **melódia**, **prízvuk**, **dôraz**, **pauza**, **mimika**, **gestá**, očný kontakt;
- uplatnenie pravidiel **spisovnej výslovnosti** v nadväznosti na 1. cyklus: splývavá výslovnosť, výslovnosť predložkových spojení, výslovnosť spoluhlásky - v.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Zhromaždiť jazykový materiál na tvorenie písaného textu.

Vytvoriť súvislý písaný a obrazovo-písaný text na zvolenú tému.

Sformulovať písomnú informáciu určenú pre verejné prostredie.

Vytvoriť rôzne typy písomného rozprávania.

Vytvoriť jednoduchý opis pracovného postupu.

Vytvoriť jednoduchý opis pozorovaného objektu.

Zdôvodniť písomne názor na aktuálnu tému.

Využiť písanie pri učení sa.

Upraviť členenie, obsahovú a jazykovú stránku napísaného textu.

Uplatniť pri písaní znalosti jazykových prostriedkov, osvojené pravopisné pravidlá a grafické zručnosti.

Obsahový štandard

Proces tvorenia textu

- výber témy písaného textu podľa komunikačného zámeru a adresáta;
- zhromaždenie informácií k zvolenej téme z viacerých zdrojov vrátane digitálnych zdrojov a AI;
- usporiadanie informácií a samostatné vytvorenie **osnovy** textu;
- súvislé rozvíjanie témy písaného textu podľa **komunikačného zámeru**: informovať, vyrozprávať, opísať, zdôvodniť, zaujať;
- tvorenie **konceptu** a upravovanie obsahu, členenia textu a jazyka textu;
- pravopisná **oprava textu** v rozsahu osvojených pravopisných zručností;
- grafická úprava textu aj pomocou základných možností textového editora a ďalších digitálnych nástrojov vrátane AI;
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy alebo školy.

Metakognitívne procesy pri písaní textu

- plánovanie vhodného postupu pri tvorení textu;
- sledovanie priebehu tvorenia vlastného textu;
- posúdenie úspešnosti tvorenia textu pomocou kontrolných otázok;
- použitie základných stratégií na vylepšenie písaného textu;
- identifikácia znakov AI generovaného obsahu;
- experimentovanie s rôznymi nápadmi pri tvorení textu vrátane využitia AI ako podporného zdroja, so zachovaním vlastného rozhodnutia.

Žánre písaného textu

- písanie informačných textov určených pre verejné prostredie: rukou písané alebo elektronické – **oznam, správa, pozvánka** na školské/záujmové podujatie;
- stručné písomné zhrnutie **odborných informácií**;
- písomné **rozprávanie** o prežitej udalosti, o plánovaní udalosti a objasňovaní udalosti;
- písomné vyrozprávanie skutočného a vymysleného **príbehu so zápletkou** a jej riešením;
- vytvorenie jednoduchého **opisu pracovného postupu** aj s využitím obrazového materiálu;
- vytvorenie **opisu** predmetu, osoby, živočícha a prostredia na základe priameho pozorovania;
- písomné vyjadrenie **názoru** na aktuálnu tému a jeho zdôvodnenie pomocou jednoduchých **argumentov**;
- sebavyjadrenie prostredníctvom primeraných techník tvorivého písania.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použitie vetných a súvetných celkov pri rozvíjaní témy s rôznymi komunikačnými zámermi;
- použitie základných prostriedkov **nadväzovania viet v texte**: opakovanie slova, nahradenie slova zámenom, opakovanie rovnakého tvaru slovesa, pripájacie častice, slová z rovnakého slovotvorného hniezda;
- použitie vhodnej **slovnej zásoby** a uplatnenie lexikálnych vzťahov podľa témy a komunikačného zámeru písaného textu s oporou o tlačené aj elektronické jazykové **slovníky**;
- využitie primeraných grafických prostriedkov v rukou písanom a v elektronickom texte.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- pravopis podľa výslovnosti: automatizácia získaných pravopisných zručností;
- pravopis podľa pôvodu: automatizácia získaných pravopisných zručností, pravopis i/y, í/ý v koreni slova po obojakých písmenách v ďalších domácich slovách, pravopis ďalších prevzatých slov podľa potrieb použitia slov v písaných textoch;
- pravopis podľa významu: automatizácia získaných pravopisných zručností, pravopis ďalších významových skupín vlastných mien;
- pravopis podľa jednotného tvaru: **delenie spoluhlások podľa znelosti** ako východisko uplatňovania pravopisu pri spodobovaní hlások: **spodobovanie** na konci slova, na začiatku slova a vnútri slova, pravopis pádových koncoviek podstatných mien

- a prídavných mien, pravopis ďalších slovesných tvarov a slovotvorných prípon;
- pravopis podľa gramatického pravidla: rozlišovanie nominatívu jednotného a množného čísla pri prídavných menách, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *pekný*;
  - pravopis interpunkčných znamienok: písanie **čiarky** vjednoduchej vete a v jednoduchom súvetí, písanie **interpunkčných znamienok v priamej reči**.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Aktívne si vypočuť a samostatne prečítať primerane náročný vecný text.

Identifikovať explicitné informácie v počúvanom a v čítanom vecnom texte.

Vyvodiť základné a prehlbujúce implicitné informácie z počúvaného a z čítaného vecného textu.

Identifikovať explicitné informácie a vyvodiť implicitné informácie v nesúvislom, obrazovo-písanom a digitálnom vecnom texte.

Roztriediť a zaznamenať získané informácie.

Prepojiť získané informácie so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami.

Vyjadriť svoj názor na počúvaný/čítaný vecný text a zdôvodniť ho.

Posúdiť mieru vlastného porozumenia a použiť základné stratégie na zlepšenie porozumenia vecného textu.

Využiť získané informácie pri učení sa, v bežnom živote alebo pri záujmových aktivitách.

Odlíšiť vecné texty podľa komunikačného zámeru.

Použiť pri porozumení vecného textu znalosti vetných a súvetných celkov, slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov.

Obsahový štandard

Porozumenie textu

- porozumenie explicitným informáciám v texte: vymenovanie faktov, identifikovanie kľúčových slov a informácií;
- tvorenie otázok k explicitným informáciám identifikovaným v texte;
- zhrnutie kľúčových slov a informácií z textu a ich písomné zaznamenanie;
- vyvodenie základných implicitných informácií z textu: objasnenie neznámych slov a nových pojmov, súvislostí medzi informáciami v texte, prepájanie informácií z textu

- vrátane obsahov z AI s doterajšími znalosťami a skúsenosťami žiaka;
- vyvodenie prehlbujúcich implicitných informácií z textu: vysvetľovanie informácií, formulovanie predpokladov a ich overovanie, vyjadrenie názoru a jeho zdôvodnenie;
- tvorenie otázok k implicitným informáciám vyvodeným z textu;
- porozumenie **členenia textu**, nadväznosti viet a **odsekov** v texte, vzťahu jazykovej a obrazovej zložky textu;
- reprodukovanie obsahu textu pomocou vytvorenej **písomnej osnovy**;
- vytvorenie **písomného súhrnu** informácií získaných z textu, využitie informácií vo vlastnom texte.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- sledovanie vlastného porozumenia textu pomocou kontrolných otázok;
- hodnotenie vlastného porozumenia textu pomocou systematickej spätnej väzby učiteľa;
- identifikovanie príčin neporozumenia, kladenie otázok k vlastnému porozumeniu a hľadanie odpovedí;
- plánovanie – vymedzenie potrebného času, voľba vhodného postupu pri práci s textom;
- samostatné používanie jednoduchých stratégií na zlepšenie porozumenia a na učenie sa z textu vrátane overenia informácií pomocou AI pri zachovaní osobnej zodpovednosti za výsledok.

Žánre vecného textu

- rozpoznanie základných znakov **informačného textu**: presnosť, stručnosť a prehľadnosť;
- porozumenie informačným žánrom z viacerých komunikačných oblastí: odborný článok, **úradná pozvánka**, **úradný oznam**, mediálna správa;
- porozumenie nesúvislým informačným žánrom: **jazykový slovník**, **cestovný poriadok**, **graf**, **mapa**, **diagram**, **schéma**;
- rozpoznanie základných znakov **rozprávania**: subjektívnosť, časová postupnosť, príčina a následok;
- porozumenie **príbehu so zápletkou** a jej riešením, porozumenie zámernosti konania postáv a funkcie opisných častí v bežnom rozprávaní;
- rozpoznanie základných znakov **opisného textu**: časová a logická postupnosť opisovaných činností, vymenúvanie a usporiadanie znakov opisovaného javu, odlišenie hlavných a vedľajších znakov;
- porozumenie opisným žánrom: **opis pracovného postupu**, **opis predmetu**, **osoby**, **živočícha**, **prostredia**;

- porozumenie primeraným obrazovo-písaným a digitálnym textom s odbornou funkciou: **populárno-náučné texty, encyklopédie, prezentácie**, inštruktážne videá;
- porozumenie rôznym druhom **reklamného textu** a jeho **presvedčacej funkcii**;
- porozumenie **rečníckych prejavov** s informačnou funkciou.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozoznávanie prostriedkov nadväzovania viet v texte: opakovanie slova, nahradenie slova zámenom, opakovanie rovnakého tvaru slovesa, slová z rovnakého slovotvorného hniezda, pripájacie častice;
- úloha vetnej stavby pri porozumení textu: rozvíjanie slovesa vo vete a vyjadrovanie rôznych syntaktických významov;
- úloha súvetnej stavby pri porozumení textu: základné typy **jednoduchého súvetia** v podobe vetných vzorcov, V1 spojka V2, bez použitia terminológie;
- vyvodzovanie významov nových alebo neznámych slov z textu: **abstraktné názvy** vlastností a názvy dejov, **odborné slová, viacvýznamové slová**;
- vyvodzovanie významov nových alebo neznámych slov z textu: **ustálené slovné spojenia** s priamym významom, ustálené slovné spojenia s obrazným významom;
- identifikovanie slov z rovnakého **slovotvorného hniezda** v texte, motivačný vzťah medzi **základovým a odvodeným slovom**, pozorovanie **predponového a príponového tvorenia slov**;
- základné poznávanie významu a funkcie jednotlivých **slovných druhov** v texte;
- pojem **skloňovanie a pádové otázky, rod, číslo a pád podstatných a prídavných mien**;
- významová a formálna spájatelnosť podstatného mena a prídavného mena;
- základné rozlišovanie **skloňovacích vzorov podstatných mien** ako východisko pravopisu pádových koncoviek;
- základné rozlišovanie **skloňovacích vzorov prídavných mien** ako východisko pravopisu pádových koncoviek: pekný a cudzí;
- osobitosti skloňovania vlastných mien, určenie úlohy vlastného mena v texte;
- rozlišovanie **slovesného času a spôsobu** v texte.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Aktívne si vypočuť a samostatne s porozumením prečítať primerane náročný umelecký text.

Identifikovať explicitné informácie v počúvanom a prečítanom umeleckom texte.

Vyvodiť základné a prehlbujúce implicitné informácie z počúvaného a čítaného umeleckého textu.

Prepojiť informácie získané z umeleckého textu so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami.

Posúdiť mieru vlastného porozumenia umeleckého textu a použiť základné stratégie na zlepšenie porozumenia.

Vyjadriť svoj názor na počúvaný alebo čítaný umelecký text a zdôvodniť ho.

Zdieľať svoj zážitok z čítania a počúvania umeleckého textu primeraným spôsobom verbálne alebo neverbálne.

Zdieľať ústnou aj písomnou formou zážitky z návštevy divadelného alebo filmového predstavenia a z počúvania rozhlasového vysielania.

Predniesť umelecký text s výraznou intonáciou a s citovým prežitím v rámci svojich schopností.

Dramatizovať vybrané umelecké texty.

Vybrať si knihy na čítanie samostatne aj s pomocou a zdôvodniť svoj výber.

Odlíšiť umelecké texty na základe prvkov textu.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- samostatné prerozprávanie obsahu čítaného a počúvaného umeleckého textu s jednou dejovou líniou s obrazovou alebo slovnou oporou a bez nej;
- predvídanie z počutého a prečítaného umeleckého textu;
- vyhľadávanie konkrétnych informácií a určenie ich dôležitosti vzhľadom na obsah textu;
- zhrnutie kľúčových slov a informácií z umeleckého textu a ich písomné zaznamenanie;
- vyvodenie základných implicitných informácií z čítaného a počúvaného umeleckého textu: vysvetľovanie významu neznámych slov, slovných spojení a obrazných pomenovaní, prepájanie informácií z textu s doterajšími znalosťami a skúsenosťami;
- formulovanie myšlienok a záverov z prečítaného textu vlastnými slovami, vyjadrovanie vlastného názoru a jeho zdôvodnenie;

- porozumenie literárnym pojmom, umeleckému zobrazeniu skutočnosti, obrazným a symbolickým významom slov: **rytmus, personifikácia, epiteton, refrén, téma, rozprávač**;
- porovnávanie informácií, motívov, udalostí z rôznych druhov umeleckých textov;
- porovnávanie rôznych podôb spracovania príbehu: literárna, dramatická, rozhlasová, filmová podoba;
- prepájanie čítaného textu s poznaním o autorovi, dobe a okolnostiach vzniku diela, rozlišovanie rôznych autorských prístupov.

Čítanie pre zážitok

- čítanie textov, ktoré žiakovi prinášajú radosť a potešenie;
- vyjadrovanie názoru, postoja a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a čitateľských zážitkov z umeleckého textu;
- rozpoznávanie výrazových prostriedkov, ktoré pôsobia na čitateľské prežívanie: obrazné pomenovania, epiteton, **rytmus, rým, personifikácia, prirovnanie**, zvukomalebné slová, **zdrobneniny**;
- uvažovanie o zobrazení postáv, faktov, dejov v texte v kontexte doby a kultúry, na základe doterajších znalostí a pokusy o hodnotenie;
- čítanie **rozprávok, príbehov, povestí a legiend** viažucich sa k histórii obce alebo regiónu: skúmanie, zaznamenávanie, porovnávanie, prezentovanie;
- formovanie empatie, súcitu, hodnôt, postojov a medzikultúrneho porozumenia na základe čítaného alebo počúvaného textu;
- stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej dramatiky, výtvarnými alebo hudobnými činnosťami;
- získavanie umeleckého zážitku cez divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel, návšteva divadelného a filmového predstavenia.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- formovanie vlastného čitateľského vkusu: výber a čítanie kníh na základe odporúčania rovesníkov a dospelých, zdôvodňovanie prijatia alebo odmietnutia knihy;
- formulovanie a zdôvodňovanie čitateľských preferencií;
- porovnávanie vlastných čitateľských aktivít a skúseností z čítania s rovesníkmi, hľadanie zhôd a rozdielov v rámci formovania čitateľskej komunity;
- orientácia v zdrojoch na čítanie, rozširovanie čitateľského teritória o elektronické zdroje, vlastný, spontánny a cielený výber kníh a časopisov na čítanie;

- spoznávanie ďalších tém v dielach slovenských a svetových autorov alebo v literárnej tvorbe národnostných menšín na Slovensku a v ľudovej slovesnej tvorbe;
- rozširovanie čitateľského teritória: obrazové knihy, pop-up knihy, **komiks**, grafické novely, obrazové encyklopédie;
- samostatné budovanie čitateľského portfólia, vedenie podrobnejších záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch;
- čítanie rôznych druhov textov a formovanie jednoduchých čitateľských rituálov ako súčasť rozvíjania vlastného čitateľského štýlu;
- aktívne vyhľadávanie a využívanie aj iných dostupných druhov knižníc.

Metakognitívne procesy pri recepcii umeleckého textu

- reflexia vlastného čítania, stanovovanie individuálnych čitateľských cieľov a plánovanie čitateľských výziev;
- hodnotenie porozumenia umeleckého textu na základe monitorovania kvality vlastného čítania a premýšľania nad čitateľskými stratégiami;
- identifikovanie možných príčin neporozumenia textu: neznámy kontext, obsahová náročnosť, neznáma slovná zásoba;
- formulovanie vlastných otázok na hlbšie porozumenie a interpretáciu textu;
- plánovanie čitateľských aktivít a odhadovanie potrebného času na čítanie v súlade s čitateľským zámerom.

Tematické okruhy a textová realizácia

- láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, medziľudské vzťahy a porozumenie, osobné záujmy a potreby, zdravý životný štýl, ohrozenie a ochrana životného prostredia, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, spoločné a odlišné vlastnosti ľudí, tradície a kultúra;
- čítanie, počúvanie a sledovanie rôznych typov textov a rôznych žánrov slovenskej a svetovej literatúry a ľudovej slovesnej tvorby so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov z 1. cyklu sa obohacuje o divadelnú hru, rozhlasovú hru, filmovú a televíznu **rozprávku, legendu, baladu, báj**, poviedku, román, biografiiu, fantasy literatúru.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra pre 3. cyklus

Hlavným cieľom 3. cyklu je rozvíjať gramotnostné schopnosti žiaka, ktoré sú dôležité v súčasnej informačnej spoločnosti. Dôraz sa kladie na postupné využívanie čoraz širšieho spektra mimoučebnicových textov a multimodálnych komunikátov so zámerom vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie a informačné zdroje. S tým súvisí rozvíjanie argumentačných zručností a schopnosti riešiť problémy. Zároveň je úlohou tretieho cyklu rozvíjať emočnú sebareguláciu žiaka a efektívnu komunikáciu v kolektíve.

Ciele vzdelávania pre 3. cyklus

1. Aktívne a s rešpektom vstupovať do hovorenej a písanej komunikačnej interakcie.
2. Pripraviť a prezentovať hovorený a obrazovo-hovorený text s rôznymi komunikačnými zámermi.
3. Vytvoriť písaný, obrazovo-písaný a digitálny text s rôznymi komunikačnými zámermi.
4. Uplatniť stratégie tvorby hovoreného a písaného textu a regulovať proces produkcie textu.
5. Sformulovať ústne a písomne názor na tému alebo problém a podporiť ho argumentmi.
6. Čítať a počúvať rôzne žánre vecného a odborného textu, využiť získané informácie pri vzdelávaní a sebarozvoji.
7. Získať a spracovať informácie z rôznych médií, posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií.
8. Uplatniť stratégie porozumenia textu, plánovať a monitorovať úspešnosť porozumenia.
9. Čítať a počúvať rôzne žánre umeleckého textu, nadobudnúť estetickú skúsenosť z ich recepcie.
10. Zdieľať obsahové, emocionálne a hodnotové posolstvá umeleckého textu vo vlastných tvorivých aktivitách.
11. Použiť pri porozumení a tvorení textu znalosti o systéme jazykových a poprijazykových prostriedkov a osvojené pravopisné pravidlá.
12. Rešpektovať jazykovú a kultúrnu rôznorodosť, chápať jazykové potreby príslušníkov iných národov a národností.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Rozlíšiť komunikačnú interakciu podľa jazyka, prostredia, komunikačného partnera a komunikačného zámeru.

Rešpektovať používateľov iných jazykov a príslušníkov iných národov a kultúr.

Vecne a aktívne rozvíjať dialóg.

Reagovať na repliky komunikačného partnera kriticky a s rešpektom.

Vyjadriť názor na spoločensky aktuálne témy s použitím rôznych druhov argumentov.

Diskutovať v skupinách na aktuálne a odborné témy.

Využívať na komunikáciu situačne vhodné komunikačné kanály.

Dodržiavať pravidlá vecnej, sociálne primeranej a etickej interakcie v online prostredí vrátane interakcií s AI.

Posúdiť primeranú mieru využívania nástrojov AI s ohľadom na medziludské vzťahy.

Používať žánre bežnej a administratívnej korešpondencie.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti a viacjazyčnosť

- **komunikačná situácia, komunikačné činitele;**
- situačne vhodné používanie jednotlivých variet slovenčiny: **spisovný jazyk**, bežný **hovorený jazyk**, **slang**, **nárečie;**
- viacjazyčné prostredie na Slovensku, chápanie jazykových potrieb príslušníkov iných národov a národnostných menšín.

Dialogická komunikácia, diskusia a kooperácia

- nácvik **kooperácie** v priamom a v sprostredkovanom dialógu: komunikovať primerané množstvo informácií, hovoriť pravdivo, k veci, jasne a zrozumiteľne;
- uplatňovanie zásad **zdvorilosti**: takt, veľkorysosť, uspokojenie, súhlas, skromnosť, sympatia;
- pravidlá **asertívnej komunikácie**, asertívne techniky a ich nácvik;
- používanie rôznych druhov argumentov a argumentačných techník;
- rozlišovanie **tvrdenia**, **argumentu** a **presvedčenia;**
- skupinová **diskusia** na aktuálnu alebo odbornú tému;

- zapojenie do diskusného fóra na internete;
- nácvik techník na zvládanie konfliktných situácií;
- identifikovanie manipulatívnej komunikácie a efektívna reakcia na ňu.

Korešpondencia

- formulácia jednoduchej **úradnej žiadosti**, aj v digitálnej podobe;
- bežná a úradná elektronická **korešpondencia** prostredníctvom elektronickej správy;
- používanie veľkých písmen na vyjadrenie úcty.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použite tematickej a odbornej **slovnej zásoby** podľa obsahového zamerania interakčných aktivít;
- použitie vhodných nadväzovacích prostriedkov v dialógu: **oslovenia**, pripájacie **častice**, zámenné a iné **synonymá**;
- rozlíšenie rôznych spôsobov oslovenia v súkromnej a vo verejnej komunikácii, využitie **vokatívu** pri bežnom oslovovaní;
- využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov: **príklady**, **citáty**, **frazémy**, **dôraz**, **gestá**;
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti v domácich a v prevzatých slovách: pravidlo o **rytmickom krátení**, **spodobovanie hlások** na hranici slov, výslovnosť spoluhláskových skupín;
- situačne vhodné používanie zvukových prostriedkov: **melódia**, **tempo**, **prestávka**, **sila hlasu**, **dôraz**;
- situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov: **mimika**, **gestá**, pohyb, postavenie tela;
- situačne vhodné používanie mimojazykových prostriedkov: situácia, farba, empatia;
- uplatnenie osvojených **pravopisných pravidiel** v rukou písanej a v elektronickej interakcii.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vytvorí obsahovo a formálne súdržný hovorený a obrazovo-hovorený text s rôznym komunikačným zámerom.

Zdôvodniť voľbu žánru hovoreného a obrazovo-hovoreného textu pre naplnenie komunikačného zámeru.

Zhromaždiť informácie k hovorenému a obrazovo-hovorenému textu z dôveryhodných zdrojov.

Pripraviť a prezentovať primeraný hovorený a obrazovo-hovorený odborný text.

Pripraviť a predniesť presvedčací rečnícky prejav.

Pripraviť a predniesť príležitostný rečnícky prejav.

Použiť vhodné stratégie pri príprave a pri úprave hovoreného a obrazovo-hovoreného textu.

Využiť jazykové slovníky, znalosti jazykových, poprijazykových a mimojazykových prostriedkov pri tvorení, úprave a pri hodnotení hovoreného a obrazovo-hovoreného textu.

Zhodnotiť hovorený a obrazovo-hovorený text podľa stanovených kritérií.

Obsahový štandard

Príprava a prezentácia hovoreného textu

- písomná príprava hovoreného a obrazovo-hovoreného textu podľa fáz: výber témy, zhromaždenie materiálu, triedenie a členenie, tvorba **konceptu**, úprava textu;
- príprava vizuálnej zložky obrazovo-hovoreného textu a jej funkčné prepojenie s jazykovou zložkou;
- využitie vhodných stratégií pri príprave a úprave obsahovej, kompozičnej, jazykovej a vizuálnej stránky textu;
- využitie knižných a elektronických jazykových **slovníkov**, digitálnych a AI nástrojov;
- príprava na kultivovaný **prednes** hovoreného prejavu;
- príprava kultivovanej prezentácie obrazovo-hovoreného textu;
- prezentovanie vlastného hovoreného a obrazovo-hovoreného textu v prostredí triedy, školy a na verejnosti.

Reflexia hovoreného/počúvaného textu

- sebareflexia splnenia komunikačného zámeru hovoreného a obrazovo-hovoreného textu;
- aktívne, **kritické** a rešpektujúce **počúvanie** hovorených prejavov iných;
- analyzovanie a hodnotenie obsahovej, kompozičnej, jazykovej, prednesovej a vizuálnej stránky **prejavu** podľa vopred stanovených kritérií.

Žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného textu

- príprava a ústna prezentácia **odbornej informácie** v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí;
- príprava a obrazovo-hovorená prezentácia odbornej informácie v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí;
- príprava a realizácia **interview** s odborníkom;
- vyjadrenie názoru na aktuálnu tému s podporou **argumentov** v **presvedčacom rečníckom prejave**;
- príprava a prednes **príležitostného rečníckeho prejavu** s cieľom zapôsobiť na adresáta: slávnostný príhovor, moderovanie podujatia.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použitie tematickej a **odbornej slovej zásoby** podľa obsahového zamerania textu;
- využitie **argumentačnej funkcie** komunikačných prostriedkov: príklady, **fakty, citáty**, dôraz, pauza, gestá, grafické prostriedky v obrazovo-hovorenom texte;
- využitie sugestívnej funkcie komunikačných prostriedkov: zámerné opakovanie, enumerácie, **rečnícke otázky**, apely, **frazémy** a **expresívne výrazy**;
- uplatnenie **pravidiel spisovnej výslovnosti** v domácich a v prevzatých slovách: pravidlo o **rytmickom krátení**, **spodobovanie** hlások na hranici slov, výslovnosť spoluhláskových skupín;
- primerané používanie zvukových prostriedkov: **melódia, tempo, pauza, sila hlasu, dôraz**;
- situačne vhodné používanie **pohybových prostriedkov**: očný kontakt, mimika, gestá, pohyb tela, postavenie tela;
- situačne vhodné uplatňovanie **mimojazykových prostriedkov**: farba, oblečenie, empatia, situačný kontext.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vytvoriť obsahovo a formálne súdržný písaný a obrazovo-písaný text s rôznym komunikačným zámerom.

Zdôvodniť voľbu žánru písaného textu pre naplnenie komunikačného zámeru.

Zohľadniť očakávania adresáta písaného a obrazovo-písaného textu.

Využiť písanie ako prostriedok sebvýjadrenia.

Využiť písanie ako učebnú stratégiu pri získavaní nových znalostí.

Využiť písanie na vyjadrenie názoru a na argumentáciu.

Zhromaždiť informácie k písanému a obrazovo-písanému textu z dôveryhodných zdrojov.

Použiť vhodné stratégie pri príprave a pri úprave písaného a obrazovo-písaného textu.

Upraviť členenie, obsahovú, jazykovú a formálnu stránku napísaného textu.

Využiť jazykové slovníky a systém jazykových a poprijazykových prostriedkov pri tvorení, úprave a hodnotení písaného a obrazovo-písaného textu.

Uplatniť pri písaní pravopisné pravidlá podľa jednotlivých pravopisných princípov.

Zhodnotiť písaný a obrazovo-písaný text podľa stanovených kritérií.

Obsahový štandard

Proces tvorenia textu

- voľba témy podľa **komunikačného zámeru**, podľa **adresáta** a osobného záujmu;
- voľba vhodného **slohového postupu** a kombinácie slohových postupov na vyjadrenie obsahu a komunikačného zámeru;
- využitie viacerých spôsobov zhromaždenia jazykového materiálu k zvolenej téme v interakcii s inými osobami a s využitím printových, digitálnych zdrojov a výstupov AI;
- **členenie obsahu** písaného textu s využitím jazykových a vizuálnych stratégií;
- tvorenie **konceptu** a jeho upravovanie po obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránke;
- pravopisná oprava textu s využitím printových a digitálnych zdrojov;
- etické používanie AI a digitálnych nástrojov;
- úprava obrazovej a grafickej zložky pri obrazovo-písanom texte s využitím digitálnych a AI nástrojov;
- prezentovanie vlastného písaného a obrazovo-písaného textu v prostredí triedy, školy a na verejnosti.

Metakognitívne procesy pri písaní textu

- porozumenie produkčnej úlohy a stanovenie cieľa písania;
- plánovanie efektívnych stratégií pri tvorení textu, v prípade neefektívnej stratégie úprava zaužívaného postupu pri tvorení;
- zámerné sledovanie prípravy jazykového materiálu, jeho triedenia, členenia textu a tvorenia konceptu;

- koncentrácia pozornosti a sústredená práca pri tvorení konceptu;
- analyzovanie a hodnotenie textu a jeho častí vzhľadom na komunikačný zámer, slohový postup a adresáta;
- identifikácia rozdielov medzi výsledkom ľudskej kreativity a AI generovaným obsahom.

Žánre písaného a obrazovo-písaného textu

- tvorba printových a digitálnych **administratívnych textov**: **plagát, prihláška, životopis** a vyplňanie **úradných formulárov**;
- tvorba **odborných textov**: odborná informácia, zhrnutie, **anotácia, poster**, prezentácia, **návod** na použitie výrobku;
- vyjadrenie subjektívneho názoru na všeobecne známu tému v **úvahe**;
- písomné vyjadrenie **názoru** na aktuálnu tému s podporou **argumentov** a s cieľom presvedčiť adresáta;
- vytvorenie **zážitkového rozprávania** s premyslenou štruktúrou a zapojením opisných častí;
- sebaujadrnenie prostredníctvom rôznych techník tvorivého písania aj v kombinácii s obrazovou zložkou.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použitie **jednoduchých a zložených súvetí** ako prostriedkov vyjadrovania časovo priestorových alebo logických vzťahov v texte;
- použitie rôznych druhov **nadväzovacích prostriedkov** v texte: pripájacie častice, opakovanie slov, využitie **synonym, antonym, asociácií**, slov z rovnakého **slovotvorného hniezda**, opakovanie rovnakých tvarov slovesa;
- používanie tematickej a **odbornej slovnej zásoby** podľa obsahového zamerania textu;
- využitie **argumentačnej funkcie** komunikačných prostriedkov: **príklady, fakty, citáty, grafické prostriedky**;
- využitie sugestívnej funkcie komunikačných prostriedkov: zámerné opakovanie, enumerácie, **rečnicke otázky**, apely, **frazémy** a **expresívne výrazy**.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- automatizácia získaných pravopisných zručností podľa jednotlivých pravopisných princípov;
- **pravopis podľa jednotného tvaru**: pravopis pri spodobovaní hlások na hranici slov, pravopis pádových koncoviek podstatných mien a prídavných mien v domácich

a v prevzatých slovách, pravopis pádových koncoviek zámen a čísloviek, pravopis ďalších slovotvorných prípon;

- **pravopis podľa gramatického pravidla:** pravopis nominatívu jednotného a množného čísla pri zámenách a číslovkách, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *pekný*;
- **pravopis podľa gramatického pravidla:** pravopis predložiek *s, so, z, zo*, písanie čísloviek a prísloviak osobitne a dovedna;
- **pravopis podľa pôvodu:** pravopis prevzatých a internacionálnych odborných termínov v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí;
- **pravopis podľa významu:** pravopis zložitejších vlastných mien: zemepisné názvy, názvy štátov, obyvateľské mená, názvy ulíc, inštitúcií a kultúrnych výtvorov v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí;
- pravopis interpunkčných znamienok: písanie **čiarky v jednoduchom a zloženom súvetí**.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Cieľavedome a samostatne počúvať a čítať rôzne vecné texty v rámci vzdelávania, záujmových aktivít alebo zapojenia do spoločenského života.

Využiť pri vzdelávaní a pri sebarozvoji aj mimoučebnicové zdroje.

Orientovať sa v rôznych žánroch vecného textu podľa komunikačných sfér.

Získať a spracovať informácie z rôznych zdrojov, médií, internetu.

Kriticky posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií a ich zmysluplné využitie.

Objasniť informácie a vyvodené súvislosti z textu a konfrontovať ich s vlastnými znalosťami a skúsenosťami.

Vyjadriť svoj názor na počúvaný/čítaný text a podporiť ho argumentmi.

Využiť získané informácie pri tvorení vlastných textov s cieľom vzdelávania alebo sebavyjadrenia.

Uplatniť rôzne stratégie porozumenia textu.

Porovnať obsahové, kompozičné a jazykové odlišnosti textov podľa rôzneho komunikačného zámeru a slohového postupu.

Využiť znalosti jazykových pravidiel a rôznych druhov jazykových prostriedkov pri porozumení textu.

Porozumieť hodnote a funkciám jazyka v osobnom živote, v živote spoločnosti a v medzinárodnom kontexte.

Obsahový štandard

Porozumenie textu a využitie získaných informácií

- analytické počúvanie, čítanie a prezeranie rôznych druhov a žánrov vecného textu v súvislosti s obsahmi jednotlivých vzdelávacích oblastí;
- porozumenie súvislým, nesúvislým a **multimodálnym textom** na úrovni explicitných a implicitných významov;
- vyvodenie implicitných informácií z textu prehlbujúce základné porozumenie textu: objasňovanie súvislostí, vyjadrovanie názoru, uvádzanie podporných argumentov;
- vyvodenie implicitných informácií z textu prehlbujúce základné porozumenie textu: využitie predchádzajúcich znalostí na dosiahnutie logicky prijateľných záverov, logické úsudky z informácií a dôkazov priamo dostupných v texte;
- porozumenie **štruktúry textu** podľa **komunikačného zámeru** a použitého **slohového postupu**;
- získanie a triedenie informácií z rôznych printových, digitálnych zdrojov a AI;
- posúdenie pravdivosti a spoľahlivosti informácií na základe ich overenia a porovnania vo viacerých zdrojoch;
- zdieľanie a prezentovanie získaných informácií v skupinovej diskusii a obhajovanie názoru pomocou **argumentov**;
- využitie spracovaných informácií z textu pri riešení učebných úloh a problémových situácií.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- orientovanie sa v dostupných informačných zdrojoch s dôrazom na využívanie **autorských textov**, knižných, časopiseckých a encyklopedických publikácií;
- vlastný výber textov na čítanie a počúvanie v závislosti od cieľov a záujmov čitateľa/poslucháča, vyhodnotenie cieľov a komunikovanie výsledkov čítania/počúvania;
- upevnenie osvojených stratégií čítania, počúvania a učenia sa z textu a náročnejšie formy spracovania obsahu: **konspekt, sumarizácia, anotácia, grafické nástroje**;
- využitie osvojených stratégií porozumenia textu a rozvíjanie špecifických stratégií informačného správania v digitálnom prostredí vrátane interakcií s AI;
- formulovanie jednoduchých a konkrétnych promptov pre AI s cieľom dosiahnuť stanovený výsledok;
- formovanie základných spôsobilostí informačnej gramotnosti – stratégií zvládania kvantity a rozlišovania kvality dostupných informácií;

- pri vlastnej autorskej tvorbe a pri práci s informáciami kladenie dôrazu na hodnotiace postoje a kritické myslenie;
- aktívne a samostatné využívanie fyzických a elektronických knižníc, orientácia v **knižných katalógoch**.

Vlastnosti textu

- základné vlastnosti textu a ich uplatnenie pri porozumení textu;
- **obsahová súdržnosť textu**: rozvíjanie témy a logické usporiadanie viet a odsekov podľa použitého **slohového postupu**: **informačný, opisný, rozprávací, výkladový/úvahový**;
- **formálna súdržnosť textu**: nadväzovanie viet prostredníctvom rôznych druhov nadväzovacích prostriedkov, analyzovanie nadväzovacích prostriedkov v texte;
- rozlišovanie textov podľa **komunikačného zámeru**: **informovať, objasniť, argumentovať, presvedčiť, zaujať, emocionálne pôsobiť**;
- porovnávanie textov podľa obsahu, slohového postupu a použitých jazykových prostriedkov.

Žánre vecného textu

- porozumenie **odborným textom**: **odborný článok, interview, návod** na použitie výrobku, **dokumentárny film**, rozhlasový a televízny populárno-náučný program, **webová stránka** s odborným obsahom, prezentácia, **poster**;
- porozumenie **mediálnym textom**: stručná a rozšírená **správa, spravodajská reportáž, spravodajský rozhovor, komentár, blog, vlog, podcast**;
- porozumenie **administratívnym textom**: úradný oznam, **vyhláška, formulár, účet, faktúra**;
- analyzovanie propagačnej a presvedčacej funkcie v rôznych druhoch **reklamného textu**;
- porozumenie **rečníckych prejavov** a rozlišovanie rečníckych žánrov podľa situácie a funkcie: **príležitostný prejav, náučný prejav, politický prejav**.

Význam jazyka a jeho používania

- porozumenie a odlíšenie používania jazyka v súkromnom a vo verejnom **komunikačnom prostredí**;
- porozumenie a odlíšenie využívania jazyka v rôznych komunikačných sférach: **bežná, odborná, administratívna, mediálna, reklamná**;
- porozumenie poslaniu **jazykovedy** a členeniu jazyka na jazykové oblasti: štylistická, syntaktická, lexikálna, slovotvorná, morfológická, zvuková, pravopisná oblasť;

- základné znalosti o vzťahu slovenčiny k iným jazykom;
- spoznávanie histórie a jazykovej situácie zahraničných Slovákov;
- individuálny vzťah žiaka k jazykom, porozumenie problematike **viacjazyčnosti** na území a mimo územia štátu.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

Využitie znalostí jazykových prostriedkov pri porozumení textu

Syntaktická oblasť

- **jednočlenné a dvojčlenné vety** ako prostriedky rozvíjania témy;
- vyjadrenie syntaktických vzťahov v dvojčlennej vete a ich úloha pri porozumení textu: **prisudzovací sklad** a **určovací sklad**;
- vyjadrovanie syntaktických významov vo vete a ich úloha pri porozumení textu: **vetné členy – prísudok, podmet, predmet, prívlastok, príslovkové určenie, viacnásobný vetný člen**;
- **jednoduché a zložené súvetia** ako prostriedky rozvíjania témy a vyjadrovania logických vzťahov v texte.

Lexikálna oblasť

- analyzovanie slovnej zásoby v texte z hľadiska **komunikačného zámeru, slohového postupu a témy textu**;
- spôsoby obohacovania slovnej zásoby slovenčiny: nové slová v jazyku – **preberanie** z iných jazykov, **tvorenie odvodzovaním a skladaním, ustálené slovné spojenia, prenášanie významu, skratky**;
- pragmaticky príznakové slová: **odborné termíny, knižné a zastarané slová, expresívne slová, nespisovné slová**;
- porozumenie bežným a kultúrnym **frazémam**;
- vyvodzovanie významu vlastného mena na základe vzťahu s pomenovanou vecou, funkcie vlastného mena v texte.

Slovotvorná oblasť

- úloha **slovotvorby** pri porozumení odborných termínov a pri porozumení textu: **slovotvorná stavba** ako nápoveď významu slova, **slovotvorné hniezdo** ako prostriedok súdržnosti textu;
- významový vzťah medzi **základovým a odvodeným slovom**, medzi **základovými slovami** a **zloženým slovom**;

- slovotvorné spôsoby: **odvodzovanie** a **skladanie**, odvodzovacie postupy: **predponové odvodzovanie, príponové odvodzovanie, odvodzovanie s využitím pádovej koncovky, kombinované odvodzovanie**;
- slovotvorné prostriedky: **slovotvorná predpona, slovotvorná prípona, slovotvorný základ**.

Morfologická oblasť

- analyzovanie významu a funkcie všetkých **slovných druhov** pri porozumení textu;
- základné významové skupiny plnovýznamových slovných druhov: **podstatné mená – konkrétne, abstraktné, pomnožné, slovesá – plnovýznamové, neplnovýznamové**;
- základné významové skupiny plnovýznamových slovných druhov: **prídavné mená – akostné, vzťahové, privlastňovacie, príslovky – miesta, času, spôsobu, príčiny**;
- základné významové skupiny plnovýznamových slovných druhov: **číslovky – základné, radové, násobné; zámená – osobné, privlastňovacie, ukazovacie, opytovacie**;
- funkcia neplnovýznamových slovných druhov v texte: **predložky, spojky, častice, citoslovčia**;
- rozlíšenie **ohybných** a **neohybných tvarov slov**;
- prehĺbenie znalostí o komunikačnej funkcii **gramatických kategórií**: mená – **rod, číslo, pád**;
- prehĺbenie znalostí o komunikačnej funkcii gramatických kategórií: slovesá – **osoba, číslo, čas, spôsob**;
- **skloňovacie vzory** podstatných mien ako východisko uplatňovania pravopisu pádových koncoviek: chlap, hrdina, dub, stroj, žena, ulica, dlaň, kosť, mesto, srdce, vysvedčenie, dievča;
- skloňovacie vzory prídavných mien ako východisko uplatňovania pravopisu pádových koncoviek: pekný, cudzí, páví, matkin, otcov;
- odlišnosti skloňovania vlastných mien domáceho a cudzieho pôvodu.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Cieľavedome, samostatne a kriticky čítať a počúvať primerane náročné umelecké texty v rámci vzdelávania, záujmových aktivít alebo na vlastné účely.

Využiť na čítanie, pri vzdelávaní a pri sebarozvoji aj mimoučebnicové zdroje.

Orientovať sa v rôznych žánroch umeleckého textu podľa obsahu a formy.

Kriticky vyhodnotiť autorov zámer a zaujať stanovisko k prečítanému umeleckému textu.

Diskutovať o umeleckom texte a prečítaný text využiť ako podporu pre svoju argumentáciu.

Recitovať vekuprimerané umelecké texty s vyjadrením individuálneho zážitku.

Zdieľať svoj zážitok z čítania a počúvania umeleckého textu, z návštevy divadelného a filmového predstavenia a z rozhlasového vysielania ústnou a písomnou formou.

Využiť primerané znalosti literárnovedných pojmov a termínov pri porozumení umeleckého textu.

Vybrať si knihy podľa vlastného čitateľského vkusu a s odôvodnením odporučiť knihy iným.

Využiť zážitok z textu pri tvorivom sebavyjadrení.

Čítať knihy slovenských a svetových autorov, vrátane autorov z menších žijúcich na Slovensku, s oporou o poznanie základných historických súvislostí.

Diskutovať o filmových, rozhlasových a divadelných formách spracovania umeleckých diel a námetov.

Porozumieť hodnote a významu čítania umeleckej literatúry v osobnom aj v spoločenskom živote.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- samostatné prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu s viacerými dejovými líniami: zmena času, miesta udalostí a perspektívy pri prerozprávaní, používanie citátov a stručné prerozprávanie príbehu na základe využitia **zápletky** a/alebo deja, porovnávanie textov;
- vyvodenie **pointy** počutého/prečítaného umeleckého textu na základe porozumenia jeho obsahu a kontextu;
- identifikácia a opis kompozičných a jazykových prvkov textu na základe poznania žánru a čitateľských skúseností: **vnútorná kompozícia literárneho diela - úvod, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie, ja- a on-rozprávania, pásmo postáv a pásmo rozprávača, striedavý a združený rým, obkročný a prerývaný rým, voľný verš, básnická otázka, metafora, monológ, dialóg, dejstvo, humor**;
- posudzovanie funkcie **umeleckých jazykových prostriedkov** a ich pôsobenie na čitateľa;
- rozlišovanie **priameho a obrazného pomenovania** v prozaickom aj poetickom texte: vo viazanom i voľnom verši;
- diskutovanie o umeleckom texte a prezentácia vlastnej interpretácie textu;
- prezentovanie vybraného slovesného folklórneho prejavu osvojeného v rodine, v susedskom prostredí;

- predvídanie ďalšieho vývoja deja alebo správania postáv na základe indícií, domýšľanie a tvorba variantu pokračovania textu;
- dedukovanie a vysvetľovanie významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu a pomocou ďalších zdrojov;
- odpovedanie na otázky k textu a tvorba rôznych druhov otázok k textu – faktografické, induktívne, deduktívne, analytické a hodnotiace otázky;
- poznávanie autorského štýlu, rešpektovanie **autorstva** a vysvetľovanie kontextu vzniku literárnych diel: **pseudonym, autorské právo a copyright**.

Čítanie pre zážitok

- rozpoznanie a pomenovanie pôsobenia textu na vlastné prežívanie – vlastná estetická skúsenosť z recepcie textu;
- opísanie, ako text alebo jeho prvok môže pôsobiť na iných, aké reakcie môže vyvolať;
- vyjadrovanie a zdieľanie osobných pocitov, postojov, myšlienok a zážitkov z literárneho, dramatického, filmového, rozhlasového a vizuálneho spracovania témy verbálnym aj neverbálnym spôsobom;
- uvedomovanie si a aktívne komunikovanie významu čítania, počúvania a sledovania audiovizuálneho umenia ako zdroja osobného rastu, učenia a prehĺbovania životných skúseností;
- analyzovanie motívov a príčin konania literárnych hrdinov a hrdiniek, porovnávanie ich názorov so svojimi pocitmi, zážitkami a skúsenosťami;
- čítanie pre potešenie, pocit oddychu a zážitok podľa vlastného výberu a diskusie o prečítaných knihách;
- debatovanie o hodnotách a kvalitách kníh aj textov generovaných AI s využitím argumentácie: **brak a gýč** v literatúre;
- prednes textu so snahou o estetickú intonáciu a citové prežívanie v rámci svojich schopností;
- formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počúvaného textu;
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez rôzne formy spracovania textu v knihách, časopisoch a prostredníctvom elektronických médií;
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel, návšteva divadelného a filmového predstavenia.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- pravidelné vyhotovovanie tvorivých záznamov o prečítaných dielach, svojom čitateľstve a jeho pokrokoch: tvorba myšlienkových máp, reflexia, záznam posolstiev z textov, dojmov z čítania, z divadelného a filmového predstavenia, vedenie pokročilého **čitateľského portfólia**;
- vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie a počúvanie podľa čitateľských preferencií: **téma, žáner, autor**;
- spoznávanie vybraných tém a ich rôznych spracovaní v dielach slovenských a svetových autorov a autoriek;
- spoznávanie základných literárnych útvarov z kultúrnych prostredí rôznych etník žijúcich na Slovensku a zo slovesnej tvorby Slovákov v zahraničí;
- zámerné a cieľavedomé plánovanie a formovanie vlastného čítania a čitateľského vkusu;
- rozširovanie čitateľského teritória o rôzne formy textov: **e-knihy, časopisy, elektronické médiá, audioknihy**;
- budovanie čitateľských rituálov, trvalých čitateľských návykov a identity čitateľa;
- samostatné a cielené používanie fyzických a elektronických knižníc, orientácia v **knižných katalógoch a databázach**.

Metakognitívne procesy pri recepcii umeleckého textu

- budovanie schopnosti vedome pracovať s textom ako so zmysluplným zdrojom poznatkov a zážitku;
- pomenovanie toho, čomu žiaci v texte neporozumeli, kladenie otázok a vyjadrovanie pochybností;
- spájanie textu a jeho obsahu s vlastnými skúsenosťami, predstavami a nadobudnutými poznatkami, prepájanie tém s reálnym životom;
- uvedomenie si možností regulačných procesov, výber stratégií a riešenie úloh na rozvoj porozumenia;
- tvorenie reflexívnych výstupov o vlastnom čítaní: porozumenie textu, poznanie jeho štruktúr, čitateľský posun, použitie čitateľských stratégií, denníky, myšlienkové mapy;
- plánovanie čitateľských a recepčných aktivít: uvedomelé plánovanie spôsobu čítania, počúvania alebo sledovania umeleckého diela podľa jeho spracovania a formy;
- identifikovanie vlastných silných stránok v čítaní a oblastí na zlepšenie;
- vytvorenie alebo prispôsobenie si podmienok, v ktorých sa žiakom bude príjemne čítať a budú sa vedieť sústrediť na čítanie;

- reflektovanie toho, ako rozličné stratégie a prostredia pomáhajú žiakom pri čítaní na rôzne účely a porozumení textu.

Tematické okruhy a textová realizácia

- človek a jeho vnútorný svet, osobné záujmy a potreby, voľný čas, cestovanie, vzťahy medzi ľuďmi, hodnoty a morálne dilemy, spoločnosť a spolužitie, zdravie a zdravý životný štýl, identita, zmysel života a viera, rozmanitosť a podobnosť kultúr, človek a príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia;
- čítanie, počúvanie a sledovanie rôznych typov textov a rôznych žánrov slovenskej a svetovej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov z 1. a 2. cyklu - legenda, balada, báj, poviedka, novela sa obohacuje **o báseň vo voľnom verši, populárnu pieseň, satiru, prózu – dobrodružnú, dievčenskú, detektívnu, historickú, sci-fi, horor, denník, komédiu, tragédiu, činohru, muzikál, reportážnu literatúru, cestopis, literatúru faktu, biografiu, komiks, mangu, román: detektívny, biografický, dievčenský, historický, dobrodružný, román vo forme denníka.**

